

Nieuwsbrief PFR Updates - Nummer 23, 2015

Nummer 23, 2015

Redactie: W.M. Schrama, L. Hu, M. Jonker, M. van der Leeden en J. Tigchelaar.

INHOUDSOPGAVE

Hoge Raad

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2015:1414](#) 29-05-2015

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2015:1409](#) 29-05-2015

Hof

[Gerechtshof 's-Hertogenbosch, ECLI:NL:GHSHE:2015:1928](#) 28-05-2015

[Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, ECLI:NL:GHARL:2015:3647](#) 19-05-2015

Rechtbank

[Rechtbank Overijssel, ECLI:NL:RBOVE:2015:2478](#) 09-03-2015

Annotatie

[Het belang van het kind bij vernietiging van erkenning. Commentaar bij Rb. Rotterdam 12 februari 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:1266, Hof 's-Hertogenbosch 26 februari 2015, ECLI:NL:GHSHE:2015:620 en Hof Amsterdam 10 maart 2015, ECLI:NL:GHAMS:2015:824.](#)

mr. drs. J. Kok

RECHTSPRAAK

Is het mogelijk afstand te doen van het recht om een kind te erkennen? De vrouw stelt dat de man expliciet en welbewust afstand heeft gedaan van zijn recht op erkenning bij de geboorte-aangifte. Het hof oordeelt dat afstand van recht slechts mogelijk is met betrekking tot een recht dat prijsgegeven mag worden en waarover partijen kunnen beschikken. Het gaat hier om een recht dat de openbare orde raakt, omdat het recht op erkenning op de staat van personen ziet. Afstand van het recht op erkenning is niet mogelijk. Hof verleent vervangende toestemming tot erkenning en stelt kinderalimentatie vast.

Uit de inmiddels beëindigde affectieve relatie van partijen is een minderjarig kind geboren. De man wil de minderjarige graag alsnog erkennen, echter de vrouw verleent daarvoor geen toestemming. Volgens de vrouw heeft de man destijds uitdrukkelijk en onherroepelijk afstand gedaan van zijn recht op erkenning van de minderjarige.

Het hof overweegt als volgt. Op grond van artikel 1:204 lid 3 BW kan de rechtbank vervangende toestemming tot erkenning van de minderjarige verlenen. Die vervangende toestemming wordt niet verleend indien dit de belangen van de moeder bij een ongestoorde verhouding met het kind schaadt, of wanneer de sociaalpsychologische en emotionele ontwikkeling daardoor in het gedrang komt (zie ook HR 16 februari 2001, *NJ* 2001/571). Bovendien wordt alleen vervangende toestemming tot erkenning verleend aan de verwekker of de biologische vader van de minderjarige, die in een nauwe persoonlijke betrekking staat tot het kind. Het hof stelt in dat kader voorop dat zowel het kind, als de verwekker in beginsel recht hebben op erkenning van hun relatie, als zijnde een familierechtelijke betrekking. Het belang van de man bij erkenning van de minderjarige, moet worden afgewogen tegen het belang van de vrouw en de minderjarige bij niet-erkenning.

De vrouw betoogt dat de man onherroepelijk afstand heeft gedaan van zijn recht op erkenning van de minderjarige. Naar het oordeel van het hof is afstand van een recht echter alleen mogelijk ten aanzien van een recht dat mag worden prijsgegeven waarover partijen vrijelijk

kunnen beschikken. Het recht op erkenning van een minderjarige raakt echter de openbare orde, omdat dit betrekking heeft op de staat van personen. Van een dergelijk recht kan geen afstand worden gedaan.

Het hof onderzoekt derhalve of het belang van de vrouw bij een ongestoorde verhouding met de minderjarige zou worden geschaad door het verlenen van vervangende toestemming tot erkenning aan de man. Die vraag beantwoordt het hof ontkennend. Ook de belangen van de minderjarige verzetten zich naar het oordeel van het hof niet tegen het verlenen van toestemming tot erkenning aan de man.

Tussen partijen bestaat voorts een meningsverschil over de hoogte van de door de man te betalen kinderalimentatie. De vrouw is van mening dat het netto besteedbare gezinsinkomen van partijen ten tijde van hun samenwoning hoger was dan het bedrag waarvan de rechtbank in eerste aanleg is uitgegaan. De vrouw ontving namelijk regelmatig gelden van haar moeder, waarmee zij gedeeltelijk in de kosten van verzorging en opvoeding van de minderjarige voorzag. Dat werkt behoefteverhogend, aldus de vrouw. Het hof gaat voorbij aan de stelling van de vrouw, omdat zij heeft nagelaten haar standpunt met financiële stukken te onderbouwen. Het hof berekent de draagkracht van de man en komt tot de slotsom dat de man iets meer kinderalimentatie kan voldoen, dan waarvan de rechtbank in eerste aanleg is uitgegaan.

Instantie: Gerechtshof 's-Hertogenbosch

Datum uitspraak: 28-05-2015

ECLI: ECLI:NL:GHSHE:2015:1928

Zaaknummer: F 200.152.201/01

Wetsartikelen: 1:204 lid 3 BW

RECHTSPRAAK

Inkomensverlies voor herstel vatbaar? Man vervult unieke functie bij bedrijf. Per 30 juli 2013 werd zijn dienstverband beperkt tot 50% en per 1 april 2014 is zijn functie vervallen. Hof acht het niet acceptabel dat de man in juli 2013 akkoord is gegaan met een overeenkomst tot halvering van de omvang van zijn dienstbetrekking, met een drastische inkomensdaling als gevolg. Hof houdt evenwel rekening met het feit dat de man hetzelfde salaris, gelet op het unieke karakter van de functie die hij had en het daaraan verbonden hoge salaris, elders niet zal kunnen verdienen. Hof stelt zelfstandig de hoogte van het voor herstel vatbaar inkomen vast. Hof berekent kinderalimentatie en partneralimentatie. Omdat de vrouw in eerste aanleg en hoger beroep niet om hogere bedragen voor kinderalimentatie dan de door man genoemde heeft verzocht, is het hof gebonden aan het maximum dat de man heeft gevraagd en stelt de kinderalimentatie op die hoogte vast.

Uit het in 2007 door echtscheiding ontbonden huwelijk van partijen zijn twee minderjarige kinderen geboren. Partijen hebben destijds in het echtscheidingsconvenant afspraken gemaakt omtrent de kinder- en partneralimentatie. De man verzoekt thans om nihilstelling van de partneralimentatie en om verlaging van de kinderalimentatie. Daaraan legt de man ten grondslag dat zijn dienstbetrekking medio 2013 is teruggebracht naar 50% van zijn oorspronkelijke fulltime dienstbetrekking. Met ingang van 1 mei is de dienstbetrekking van de man met wederzijds goedvinden volledig beëindigd. Sindsdien heeft de man een sterk verminderde draagkracht voor het voldoen van kinder- en partneralimentatie. De kern van het geschil ziet op de vragen of de man verwijtbaar werkloos is geraakt en of het inkomstenverlies van de man voor herstel vatbaar is.

Het hof overweegt als volgt. Indien de onderhoudsplichtige zelf een vermindering van zijn inkomsten teweeg heeft gebracht, dan wordt die inkomstenvermindering onder

omstandigheden buiten beschouwing gelaten bij het bepalen van de draagkracht. Zulks is het geval indien de inkomstenvermindering van de onderhoudsplichtige voor herstel vatbaar is. Indien de inkomstenvermindering niet voor herstel vatbaar is, dan dient te worden onderzocht of de onderhoudsplichtige zich uit hoofde van zijn verhouding tot de onderhoudsgerechtigde, gelet op diens belangen, had behoren te onthouden van de gedraging die tot het inkomstenverlies heeft geleid. Ook in dat geval kan de inkomstenvermindering (gedeeltelijk) buiten beschouwing worden gelaten. Het vorenstaande mag er evenwel niet toe leiden dat de onderhoudsplichtige daardoor niet meer in de noodzakelijke kosten van zijn eigen bestaan kan voorzien. Het totale inkomen van de onderhoudsplichtige mag in geen geval beneden de 90% van de op hem toepasselijke bijstandsnorm zakken.

Het hof stelt voorop dat de man een zwaarwegende onderhoudsverplichting heeft jegens zijn kinderen en de vrouw. Gelet daarop acht het hof het onacceptabel dat de man in juli 2013 akkoord is gegaan met een overeenkomst, waardoor de omvang van zijn dienstbetrekking is teruggebracht tot de helft. De noodzaak van die keuze heeft de man volgens het hof niet aangetoond.

Omdat de man bij zijn toenmalige werkgever een unieke functie bekleedde en vaststaat dat die functie is komen te vervallen, acht het hof het evenwel niet redelijk om in het kader van de draagkrachtberekening uit te gaan van het hoge inkomen dat de man destijds genoot. Het hof acht niet aannemelijk dat de man dit inkomen, dat onlosmakelijk verbonden was met het unieke karakter van die functie, elders opnieuw zou kunnen verwerven. Het hof schat de verdien capaciteit van de man op € 4.000 bruto per maand en oordeelt dat het inkomstenverlies van de man tot dit bedrag voor herstel vatbaar moet worden geacht. Het hof gaat over tot de berekening van de draagkracht van de man en concludeert dat de man draagkracht heeft voor het voldoen van een onderhoudsbijdrage van € 318 per maand per kind. Echter, de vrouw heeft in eerste aanleg en in hoger beroep niet om hogere bedragen voor kinderalimentatie verzocht dan de door de man genoemde bedragen. Het hof is derhalve gebonden aan het maximumbedrag dat door de man is verzocht, zijnde € 301 per maand per kind. Het hof stelt de kinderalimentatie vast op € 301 per maand per kind.

Instantie: Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden

Datum uitspraak: 19-05-2015

ECLI: ECLI:NL:GHARL:2015:3647

Zaaknummer: 200.150.264/01

RECHTSPRAAK

Kinderen kunnen bij de rechtbank informeel verzoeken indienen tot benoeming van een bijzondere curator en tot wijziging van het gezag en de zorgregeling. Zij kunnen van de afwijzing van deze informele verzoeken hoger beroep instellen, maar dan wel vertegenwoordigd door een wettelijke vertegenwoordiger of een bijzondere curator.

Partijen zijn gewezen echtgenoten en ouders van twee kinderen over wie zij samen het gezag uitoefenen. De kinderen wonen bij de moeder.

De kinderen hebben de rechtbank verzocht:

- een bijzondere curator te benoemen;
- het eenhoofdig gezag over hen toe te kennen aan de moeder;
- een omgangsregeling conform hun verzoek vast te stellen;
- aan de ouders acht in het verzoekschrift opgesomde eisen op te leggen.

Aan de verzoeken hebben de kinderen ten grondslag gelegd dat zij genoeg hebben van het geruzie door hun ouders over de omgangsregeling en andere zaken. De rechtbank heeft de verzoeken afgewezen op de grond dat niet is gebleken dat er een onaanvaardbaar risico bestaat dat de kinderen klem of verloren dreigen te raken tussen de ouders indien de ouders gezamenlijk met het ouderlijk gezag belast blijven. Voor een wijziging van de omgangsregeling zag de rechtbank geen aanleiding.

Het hof heeft de kinderen niet-ontvankelijk verklaard in hun hoger beroep. Daartoe oordeelde het als volgt. Het hof leidt uit het ingediende beroepschrift af dat de kinderen het hoger beroep indienen en niet, zoals ter zitting door de advocaat van de kinderen gesteld, de moeder. Het hof betreft daarbij de gang van zaken in eerste aanleg. Ook daar is het inleidend verzoek (enkel) ingediend door de kinderen, hetgeen mede daaruit blijkt dat ook verzocht is om een bijzondere curator, en dat het is gericht tegen de moeder en de vader. Ter zitting heeft de advocaat ook gesteld: 'De kinderen zijn bij mij op kantoor gekomen.' Ter zitting in eerste

aanleg is door de rechter ook geconstateerd dat door de moeder geen verzoek is ingediend. Dit is noch door de advocaat, noch door moeder weersproken. Het hof stelt tegen die achtergrond voorop dat kinderen formeel geen partij (kunnen) zijn in een procedure die – mede – hun belang kan betreffen, behoudens voor zover de wet daarin voorziet, hetgeen zich in dit geval niet voordoet. De belangen van de kinderen worden in rechte vertegenwoordigd door de ouders dan wel degenen die over hen het gezag heeft. Het is aan de moeder dan wel de vader maar niet aan de kinderen (zelf dan wel via een bijzondere curator) verzoeken te doen als thans gedaan. Het hof is derhalve van oordeel dat de kinderen niet-ontvankelijk zijn in hun beroep, nu zij onbekwaam zijn procesrechtelijke handelingen te verrichten en gesteld noch gebleken is van gronden die tot een ander oordeel zouden moeten leiden.

In cassatie wordt geklaagd dat het hof heeft miskend dat het recht de kinderen de mogelijkheid biedt de rechter te verzoeken een bijzondere curator over hen te benoemen, het ouderlijk gezag over hen te wijzigen en de zorgregeling te wijzigen, alsmede ter zake van deze verzoeken eisen op te leggen, en dat zij bevoegd zijn tegen een beslissing daarop hoger beroep in te stellen. Voor zover het hof zou hebben geoordeeld dat de kinderen niet deugdelijk waren vertegenwoordigd heeft het de gedingstukken onbegrijpelijk uitgelegd.

De Hoge Raad acht de klacht gegrond.

Ingevolge artikel 1:250 BW kan de rechter overgaan tot benoeming van een bijzondere curator indien hij dit in het belang van een kind noodzakelijk acht, onder meer wanneer met betrekking tot de verzorging en opvoeding een wezenlijk conflict is ontstaan tussen het kind en degene die als wettelijke vertegenwoordiger met zijn verzorging en opvoeding is belast. Het kind kan ook zelf (als belanghebbende) om benoeming van een bijzondere curator verzoeken (HR 4 februari 2005, ECLI:NL:HR:2005:AR4850). Ingevolge artikel 1:251a lid 4, 1:377g jo. artikel 1:377a, 1:377b en 1:377e, en 1:253a lid 4 jo. 1:377g BW kan de rechter, indien hem blijkt dat een kind van 12 jaar of ouder, dan wel het kind die de leeftijd van 12 jaar nog niet heeft bereikt maar in staat kan worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake, hierop prijs stelt, ambtshalve een beslissing geven betreffende (i) het eenhoofdig gezag, (ii) omgang en informatie, of (iii) de zorgregeling. Met het oog hierop kan het kind zijn wensen op informele wijze aan de rechter kenbaar maken. Hij behoeft daarbij niet te worden vertegenwoordigd door een wettelijke vertegenwoordiger of een bijzondere curator. Voor een beslissing als bedoeld in artikel 1:251a BW, tot het toekennen van eenhoofdig gezag in plaats van gezamenlijk gezag, is geen plaats indien de rechter in de echtscheidingsprocedure reeds over een verzoek tot toekenning van eenhoofdig gezag een beslissing heeft gegeven (HR 4 april 2008, ECLI:NL:HR:2008:BC2241). Dat in de onderhavige zaak van zodanige eerdere beslissing sprake is geweest heeft het hof niet vastgesteld en het blijkt niet uit de stukken. Voor de mogelijkheid van hoger beroep tegen beslissingen op het hiervoor genoemde verzoek

en de informele verzoeken geldt het volgende. Een kind dient in alle familierechtelijke zaken hem betreffend te worden aangemerkt als belanghebbende als bedoeld in artikel 798 lid 1 Rv. Hij kan de door de wetgever aan belanghebbenden toegekende processuele bevoegdheden evenwel niet zonder tussenkomst van een wettelijke vertegenwoordiger of een daartoe benoemde bijzondere curator uitoefenen, behoudens voor zover de wet daarin voorziet (HR 5 december 2014, ECLI:NL:HR:2014:3535). Dat laatste is het geval ten aanzien van een verzoek ex artikel 1:250 BW. Een kind wiens verzoek tot benoeming van een bijzondere curator is afgewezen, kan daartegen dus zonder te worden vertegenwoordigd een rechtsmiddel aanwenden. Voor een informeel verzoek als bedoeld in artikel 1:251a lid 4, 1:377g en 1:253a lid 4 BW geldt dat het kind van een naar aanleiding van dat verzoek gegeven beslissing niet op dezelfde informele wijze of zonder te worden vertegenwoordigd in hoger beroep kan komen. Het rechtsmiddel van hoger beroep staat hem ingevolge artikel 806 jo. artikel 358 Rv weliswaar ter beschikking, maar hij dient bij de aanwending ervan te worden vertegenwoordigd door een wettelijke vertegenwoordiger of een bijzondere curator.

Het voorgaande brengt mee dat de kinderen verzoeken konden doen zoals zij hebben gedaan. Zij konden van de afwijzing daarvan hoger beroep instellen, voor zover het gaat om de informele verzoeken vertegenwoordigd door een wettelijke vertegenwoordiger of een bijzondere curator. Het andersluidende oordeel van het hof geeft derhalve blijk van een onjuiste rechtsopvatting. Voor zover het hof tevens van oordeel was dat de kinderen niet in bedoelde zin waren vertegenwoordigd, is dit oordeel onbegrijpelijk. De Hoge Raad vernietigt de beschikking van het hof.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 29-05-2015

ECLI: ECLI:NL:HR:2015:1409

Zaaknummer: 14/04890

Wetsartikelen: 1:250 BW

RECHTSPRAAK

Verzoek tot machtiging gesloten jeugdzorg had moeten worden afwezen. Ten eerste omdat in het indicatiebesluit geen verzilveringstermijn was opgenomen en ten tweede omdat persoonlijk onderzoek van de minderjarige feitelijk onmogelijk was.

Bij beschikking van 21 november 2013 is machtiging verleend om X (geboren in 1999) in een accommodatie voor gesloten jeugdzorg te doen opnemen tot 28 mei 2014. X is op 18 januari 2014 weggelopen bij de betreffende instelling. In deze zaak heeft Jeugdzorg verzocht een nieuwe machtiging gesloten jeugdzorg te verlenen. Jeugdzorg heeft een instemmingsverklaring van een gedragswetenschapper als bedoeld in artikel 29b lid 5 van de (inmiddels vervallen) Wet op de Jeugdzorg overgelegd. In die verklaring is vermeld dat onderzoek van X niet mogelijk is omdat hij is weggelopen en zijn verblijfplaats niet bekend is. Na X telefonisch te hebben gehoord, heeft de rechtbank de machtiging verleend tot 28 mei 2015. Met betrekking tot de instemmingsverklaring van de gedragswetenschapper van 9 mei 2014 heeft de rechtbank overwogen dat onderzoek van X op dat moment feitelijk onmogelijk was en dat de instemmingsverklaring derhalve berust op feiten en bevindingen uit het dossier. De rechtbank achtte het de verantwoordelijkheid van Jeugdzorg om, zodra de behandeling in gesloten jeugdzorg feitelijk zou kunnen worden hervat, alsnog een onderzoek van X te laten verrichten door de gedragswetenschapper.

Het hof heeft de beschikking van de rechtbank bekrachtigd. Het heeft het volgende overwogen.

X stelt dat aan het verzoek van Jeugdzorg geen geldig indicatiebesluit ten grondslag ligt omdat verzuimd is om een zogenoemde verzilveringstermijn op te nemen, zoals wettelijk verplicht is ex artikel 6 lid 1 sub d Wjz. Bovendien is de verzilveringstermijn van dertien weken inmiddels verstreken. Volgens X dient het verzoek daarom te worden afgewezen wegens een gebrek aan belang. Ook komt X op tegen de wijze van totstandkoming en de inhoud van de instemmingsverklaring. Deze berust namelijk slechts op een dossierstudie en niet op recente informatie. De in artikel 1:262 lid 3 BW neergelegde vervaltermijn waarbinnen een machtiging uithuisplaatsing ex artikel 1:261 BW ten uitvoer moet worden gelegd, geldt niet voor een

machtiging gesloten jeugdzorg ex artikel 29b Wjz (HR 19 oktober 2012, ECLI:NL:HR:2012:BQ4724). De termijn uit artikel 24 Uitvoeringsbesluit Wjz waarbinnen een aanspraak tot gelding moet worden gebracht van (ten hoogste) dertien weken, is komen te vervallen. De klacht van X over de geldigheid van het indicatiebesluit faalt volgens het hof. Wat betreft de klacht over de instemmingsverklaring van een gedragswetenschapper, overweegt het hof dat deze op basis van artikel 29b lid 5 Wjz noodzakelijk is voor de verlening van een machtiging uithuisplaatsing. Vanwege het feit dat X op 18 januari 2014 is weggelopen en verbleef op een onbekend adres, was het niet mogelijk voor de gedragswetenschapper om X in eigen persoon kort tevoren te onderzoeken. Pas op 7 oktober 2014 is aan de moeder en Jeugdzorg bekendgemaakt dat X sinds 15 augustus 2014 verblijft bij zijn grootouders. Uit de stukken komt echter een voldoende helder beeld naar voren van de zorgwekkende situatie waarin X verkeert, daarom staat het vereiste uit artikel 29b Wjz niet aan de verlening van een machtiging gesloten jeugdzorg in de weg. Gelet hierop is het hof van oordeel dat aan alle formele vereisten van artikel 29b Wjz is voldaan. Wanneer Jeugdzorg echter overgaat tot tenuitvoerlegging van de machtiging gesloten jeugdzorg, is het de verantwoordelijkheid van Jeugdzorg om alsnog spoedig een onderzoek van X te laten plaatsvinden door de gedragswetenschapper, aldus het hof.

In cassatie wordt betoogd dat het feit dat artikel 1:262 lid 3 BW niet van toepassing is en dat de termijn van artikel 24 Uitvoeringsbesluit Wjz is komen te vervallen, niet wegneemt dat Jeugdzorg op grond van artikel 6 lid 1 aanhef en onder d Wjz nog steeds gehouden was om in haar besluit de termijn aan te geven waarbinnen de aanspraak tot gelding moet zijn gebracht. Volgens het onderdeel leidt de niet-tenuitvoerlegging binnen deze verzilveringstermijn op grond van artikel 6 lid 3 Wjz tot verval van de aanspraak. Het hof heeft dit miskend, dan wel onvoldoende gemotiveerd waarom de verzilveringstermijn niet in het besluit behoefde te worden opgenomen.

De Hoge Raad stelt het volgende voorop. Op deze zaak is van toepassing de Wet op de Jeugdzorg, zoals laatstelijk gewijzigd op 15 februari 2014. De Wjz is op 1 januari 2015 vervallen door de inwerkingtreding van de Jeugdwet. Artikel 6 Wjz luidde voor de wijziging per 15 februari 2014:

- ‘1. Indien de stichting een besluit neemt, waarbij wordt vastgesteld dat een cliënt is aangewezen op zorg als bedoeld in artikel 5, tweede lid, geeft zij daarbij in ieder geval:
- d. de termijn waarbinnen de aanspraak tot gelding moet zijn gebracht;
- 3.(...) indien een aanspraak niet binnen de termijn, bedoeld in het eerste lid, onder d, tot gelding is gebracht, vervalt de aanspraak.’

De memorie van toelichting bij de Wjz vermeldt over deze voorschriften:

‘Het indicatiebesluit zal ook de termijn moeten bevatten waarbinnen de geïndiceerde jeugdzorg uiterlijk tot gelding moet zijn gebracht. Het doel hiervan is te voorkomen dat de zorg door tijdsverloop niet meer aansluit bij de behoefte van de cliënt. (...) De desbetreffende aanspraak vervalt door het verstrijken van de termijn.’

In artikel 24 Uitvoeringsbesluit Wjz was bepaald dat de in het indicatiebesluit te noemen termijn waarbinnen de aanspraak tot gelding moet worden gebracht, ten hoogste dertien weken bedraagt. Met ingang van 21 november 2007 is deze bepaling komen te vervallen. De nota van toelichting vermeldt daarover:

‘Artikel 6 lid 1 Wjz bepaalt dat Jeugdzorg in het indicatiebesluit een termijn moet opnemen waarbinnen een aanspraak tot gelding moet worden gebracht. Jeugdzorg zal van geval tot geval, op basis van een inschatting op het moment waarop het indicatiebesluit wordt genomen, moeten bekijken hoe lang het verantwoord is de aanspraak te laten bestaan voordat hij tot gelding wordt gebracht. Artikel 24 van het Uitvoeringsbesluit Wjz maximeerde de termijn op dertien weken. Aan een maximum termijn bestaat geen behoefte meer. Jeugdzorg is goed in staat de inschatting te maken wanneer het nodig is weer naar een indicatiebesluit te kijken als de cliënt zonder hulp blijft. Het handhaven van de wettelijke maximum termijn betekent slechts onnodige bureaucratie.’

De laatste wetswijziging heeft geen wijziging gebracht in het bovenstaande. Gehandhaafd is dus de eis dat het indicatiebesluit de termijn vermeldt waarbinnen de aanspraak tot gelding moet zijn gebracht. Ook is gehandhaafd dat de aanspraak vervalt indien deze niet binnen die termijn tot gelding is gebracht.

Nu de wet bepaalt dat het indicatiebesluit de verzilveringstermijn moet vermelden, rijst de vraag welk rechtsgevolg moet worden verbonden aan de niet-naleving daarvan. Dat is niet het verval van de aanspraak. Dat rechtsgevolg is immers verbonden aan het niet binnen de verzilveringstermijn tot gelding brengen van de aanspraak door de cliënt en heeft geen betrekking op het geval waarin Jeugdzorg heeft verzuimd zodanige verzilveringstermijn in het indicatiebesluit op te nemen.

Uit artikel 29b lid 4 Wjz jo. artikel 5 lid 1 aanhef en onder d EVRM volgt dat de rechter in zodanig geval het verzoek tot het verlenen van een machtiging gesloten jeugdzorg niet kan toewijzen. Ingevolge eerstgenoemde bepaling kan de rechter de verzochte machtiging immers slechts verlenen indien de betrokken stichting een besluit als bedoeld in artikel 6 lid 1 Wjz heeft genomen. Tot de in artikel 6 lid 1 Wjz genoemde eisen waaraan een besluit dient te voldoen, behoort dat daarin een termijn wordt opgenomen waarbinnen de aanspraak tot

gelding moet zijn gebracht. Het daarmee beoogde doel – herbeoordeling van de noodzaak tot vrijheidsbeneming indien de maatregel niet binnen die termijn is geëffectueerd – strookt met het ingrijpende karakter van een gesloten plaatsing. Wel kan de rechter, indien hij dat geraden acht, Jeugdzorg in de gelegenheid stellen een nieuw indicatiebesluit over te leggen waarin een verzilveringstermijn is opgenomen. Deze klacht slaagt dus.

Tevens wordt geklaagd over het oordeel van het hof dat aan het verlenen van de machtiging niet in de weg staat dat de gedragswetenschapper X niet persoonlijk heeft onderzocht. Betoogd wordt dat artikel 29b lid 5 Wjz strikt moet worden toegepast en dat het hof heeft miskend dat in het geval van feitelijke onmogelijkheid de weg van de voorlopige machtiging van artikel 29c Wjz moet worden bewandeld.

Ook deze klacht slaagt. Artikel 29b lid 5 Wjz schrijft voor dat de gedragswetenschapper die de instemmingsverklaring afgeeft, de jeugdige met het oog op die verklaring kort tevoren heeft onderzocht. De wetgever heeft de instemming van een gedragswetenschapper als hoofdregel nodig geacht in verband met de ingrijpende aard van de maatregel van gesloten jeugdzorg; de gedragswetenschapper dient te toetsen of beperking van de vrijheid van de jeugdige nodig is in verband met de opvoeding. Artikel 29c Wjz voorziet in de mogelijkheid van een voorlopige machtiging indien de machtiging van artikel 29b Wjz (oud) niet kan worden afgewacht en onmiddellijke verlening van jeugdzorg noodzakelijk is. Ook in dit geval is de instemming van een gedragswetenschapper vereist en dient deze de jeugdige met het oog daarop kort tevoren te hebben onderzocht, tenzij onderzoek feitelijk onmogelijk is, aldus artikel 29c lid 4 Wjz. Artikel 29b lid 5 Wjz voorziet niet in een zodanige uitzondering. Mede tegen de achtergrond van artikel 5 lid 1 aanhef en onder d EVRM, dat bepaalt dat niemand zijn vrijheid mag worden ontnomen dan overeenkomstig een wettelijk voorgeschreven procedure, dient dan ook te worden aangenomen dat, indien persoonlijk onderzoek van de minderjarige feitelijk onmogelijk is, slechts de weg van een voorlopige machtiging openstaat. De met het oog op een zodanige voorlopige machtiging in HR 31 mei 2013 (ECLI:NL:HR:2013:BZ5422) geboden mogelijkheid dat de rechter de voorwaarde stelt dat Jeugdzorg het onderzoek door een gedragswetenschapper onverwijld doet plaatsvinden zodra dit feitelijk mogelijk is geworden, mist in geval van een machtiging op de voet van artikel 29b Wjz dus toepassing.

Dit alles brengt mee dat het verzoek had moeten worden afgewezen.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 29-05-2015

ECLI: ECLI:NL:HR:2015:1414

Zaaknummer: 15/00335

Wetsartikelen: 6 Wjz (oud) en 1:262 BW

ANNOTATIE

Het belang van het kind bij vernietiging van erkenning. Commentaar bij Rb. Rotterdam 12 februari 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:1266, Hof 's-Hertogenbosch 26 februari 2015, ECLI:NL:GHSHE:2015:620 en Hof Amsterdam 10 maart 2015, ECLI:NL:GHAMS:2015:824.

mr. drs. J. Kok

In drie recente procedures staat de erkenning van een minderjarig kind ter discussie. In twee procedures (ECLI:NL:RBROT:2015:1266 en ECLI:NL:GHAMS:2015:824) verzoekt de verwekker de vernietiging van de erkenning die is gedaan door de (nieuwe) partner van moeder. In de derde procedure verzoekt de erkenner vernietiging van de erkenning op grond van het feit dat hij niet de biologische vader is en hij hieromtrent gedwaald heeft (ECLI:NL:GHSHE:2015:620). In deze zaken wordt de jurisprudentie van de Hoge Raad inzake erkenning bevestigd. Wel is er verschil van mening over wat in het belang van het kind is bij al dan niet vernietiging van de erkenning. Heeft de bloedband een doorslaggevende rol of juist de feitelijke opvoedingssituatie? In twee van de drie zaken vernietigt het hof de beschikking van de rechtbank omdat het belang van het kind anders wordt geïnterpreteerd. Verder blijkt de mening van de bijzondere curator tegengesteld aan die in de drie beschreven uitspraken juist omdat een andere invulling aan het belang van het kind wordt gegeven.

Vooraf

De erkenning is een rechtshandeling, waardoor een kind met alleen een juridische moeder een tweede juridische ouder krijgt doordat de erkenner het kind als zijn/haar kind verklaart. De moeder moet toestemming geven voor de erkenning van haar kind, omdat door de erkenning de erkenner in een familierechtelijke relatie tot haar kind komt te staan. Hierdoor wordt het recht op bescherming van het familieleven van de moeder en het kind en op bescherming van haar privéleven geraakt.

Verzoek verwekker tot vernietiging van erkenning door (nieuwe) partner moeder

In de eerste zaak hebben de moeder en de verwekker gedurende een jaar een affaire. Uit die

relatie wordt de minderjarige geboren. Gedurende de zwangerschap is er maandelijks contact tussen verwekker en de moeder, hetgeen na de geboorte wordt voortgezet. Op enig moment geeft de vrouw te kennen geen frequent contact meer te willen en weer later wordt het contact met de verwekker geheel stopgezet. De partner van moeder erkent de minderjarige. (In de beschikking is de datum van de erkenning opgenomen maar uit de beschikking blijkt niet hoe oud de minderjarige was ten tijde van de erkenning, omdat de leeftijd van het kind is geanonimiseerd.) Bijna drie jaar na de erkenning start de verwekker een procedure tot vernietiging van die erkenning en – vervolgens – tot vervangende toestemming tot erkenning. De bijzondere curator stelt zich op het standpunt dat het in het belang van de minderjarige is indien de bloedband met de verwekker wordt vastgelegd, zodat de minderjarige weet wie haar biologische vader is. Zij verzoekt haar toestemming te verlenen het verzoek van de verwekker tot vernietiging van de erkenning door de partner van de moeder over te nemen. De ongestoorde verhouding tussen de minderjarige en haar moeder en de belangen van de minderjarige zouden door de erkenning door de verwekker niet worden geschaad. De Rechtbank Rotterdam wijst het verzoek tot vernietiging van de erkenning en tot het verlenen van vervangende toestemming tot erkenning af. De rechtbank is van oordeel dat bij de beoordeling van een verzoek als het onderhavige alle omstandigheden in overweging moeten worden genomen teneinde te komen tot een oordeel wat gelet op het belang van de minderjarige wenselijk is. De minderjarige woont vanaf haar geboorte in gezinsverband met moeder en de erkenner. Zij hebben voldoende aannemelijk gemaakt dat zij de minderjarige, zodra zij daaraan toe is, zullen vertellen wie haar biologische vader is. Gelet hierop komt de rechtbank tot het oordeel dat in deze zaak de enkele vaststelling dat de erkenner niet de biologische vader is onvoldoende is om tot vernietiging van de erkenning over te gaan. Daarbij komt dat de minderjarige is gediagnostiseerd met PDD-NOS. Mede gelet op de gedragsstoornis van de minderjarige is rust in de opvoedingssituatie van groot belang voor de minderjarige. Bij vernietiging van de erkenning door de man en vervolgens het in deze procedure gedane verzoek tot vervangende toestemming tot erkenning door de man, valt naar het oordeel van de rechtbank te voorzien dat er risico's zijn dat de minderjarige wordt belemmerd in een evenwichtige sociaalpsychologische en emotionele ontwikkeling.

In de tweede zaak hebben moeder en de verwekker een relatie gehad waaruit de minderjarige is geboren. Zij hebben nimmer samengewoond. Tijdens de zwangerschap is de verwekker reeds op de hoogte dat hij de verwekker is. Volgens de verwekker is erkenning lange tijd onderwerp van gesprek geweest, maar heeft de moeder de erkenning afgehouden. Volgens de moeder is erkenning inderdaad meerdere malen ter sprake geweest, maar wilde de verwekker in eerste instantie niet erkennen, omdat hij geen vaderrol op zich wenste te nemen. Gaandeweg heeft de moeder haar standpunt gewijzigd en is zij afwijzend gaan staan tegenover erkenning door de verwekker. Haar nieuwe partner heeft de minderjarige

vervolgens erkend. Een kleine maand na de erkenning start de verwekker een procedure tot vernietiging van de erkenning. De bijzondere curator ondersteunt het verzoek van de verwekker en acht vernietiging van de erkenning in het belang van het kind. De Rechtbank Amsterdam wijst het verzoek van de verwekker toe, vernietigt dus de erkenning en gelast doorhaling van de latere vermelding op de geboorteakte. In hoger beroep vernietigt het Hof Amsterdam deze beschikking en verklaart de verwekker niet ontvankelijk.

Wettelijk kader

In artikel 1:205 BW staat op welke grond, op wiens verzoek en met inachtneming van welke termijnen een erkenning kan worden vernietigd. Vernietiging kan alleen worden gevraagd als de erkenner niet de biologische vader van het kind is. Een verzoek hiertoe kan worden ingediend door het kind zelf of de bijzondere curator als vertegenwoordiger van het kind, de erkenner, de moeder of het Openbaar Ministerie. Op grond van de wet kan de verwekker dus niet een dergelijk verzoek indienen. Hiervoor is gekozen omdat de verwekker de mogelijkheid heeft om het kind met vervangende toestemming van de rechter te erkennen (artikel 1:204 lid 3 BW). Indien de verwekker van zijn mogelijkheid om het kind te erkennen geen gebruik heeft gemaakt, is er geen reden om hem achteraf de mogelijkheid te bieden de erkenning door een andere man te laten vernietigen. De erkenner of de moeder kunnen de erkenning door de man die niet de biologische vader is, vernietigen in geval van bedreiging of misbruik van omstandigheden en het verzoek niet later is ingediend dan een jaar nadat deze invloed heeft opgehouden te werken. In geval van bedrog of dwaling dient het verzoek te zijn ingediend binnen een jaar nadat de dwaling of het bedrog is ontdekt. Het belang van het kind speelt hier geen rol. Deze situatie is aan de orde in de derde zaak die hieronder zal worden besproken. Hoewel de verwekker op grond van de wet geen verzoek tot vernietiging van de erkenning kan doen, is dit op grond van jurisprudentie wel mogelijk. Daarbij moeten twee situaties onderscheiden worden. In de eerste situatie heeft de verwekker nagelaten te erkennen terwijl hier wel gelegenheid toe was. Vervolgens heeft een derde het kind erkend. Deze situatie is aan de orde in bovenstaande twee zaken. In deze situatie kan de verwekker de latere erkenning aantasten met een beroep op misbruik van bevoegdheid van de moeder om toestemming aan een ander tot erkenning te geven. De verwekker moet dan aantonen dat de moeder toestemming aan de ander heeft gegeven met slechts het oogmerk de belangen van de verwekker te schaden (HR 12 november 2004, ECLI:NL:HR:2004:AQ7386, NJ 2005/248, m.nt. De Boer). Dat is geen eenvoudige zaak. In de tweede situatie weigert de moeder toestemming tot erkenning, maar geeft wel toestemming aan een ander tot erkenning, voordat de verwekker een procedure bij de rechter tot vervanging van de toestemming kan starten. Ook in dat geval kan de rechter de erkenning vernietigen en alsnog vervangende toestemming verlenen. De rechter moet in dat geval beoordelen of de moeder, in aanmerking genomen de belangen van

de verwekker bij erkenning en de daar tegenoverstaande belangen van de moeder, telkens in verband met de belangen van het kind, in redelijkheid tot het verlenen van toestemming aan de niet-verwekker heeft kunnen komen. Bij deze beoordeling moet het belang van het kind dus uitdrukkelijk in ogenschouw worden genomen.

Vervolg verzoek verwekker

In beide zaken heeft de verwekker de mogelijkheid gehad de minderjarige te erkennen of vervangende toestemming erkenning te vragen en er is in beginsel dus geen reden de verwekker achteraf in de gelegenheid te stellen de erkenning te vernietigen. Na deze constatering van de gerechten is de vraag aan de orde of de moeder misbruik van haar bevoegdheid heeft gemaakt door haar partner toestemming te geven voor erkenning slechts met het oogmerk de belangen van de verwekker te schaden. De bijzondere curator concludeert in beide zaken dat het in het belang van het kind is om de erkenning te vernietigen. De gerechten oordelen verschillend. De Rechtbank Rotterdam volgt het oordeel van de bijzondere curator niet, terwijl de Rechtbank Amsterdam dit oordeel wel volgt. In hoger beroep vernietigt het Hof Amsterdam deze beschikking echter weer. Doorslaggevend in de genoemde uitspraken lijkt de feitelijke gezinssituatie te zijn. De kinderen wonen vanaf de geboorte in gezinsverband met de moeder en de erkenner. Ook is er in beide gevallen geen twijfel dat de minderjarige adequaat zal worden voorgelicht over zijn afstamming. In de eerste zaak komt hierbij dat de minderjarige is gediagnosticeerd met PDD-NOS. Gezien de concrete omstandigheden van het geval nemen de Rechtbank Rotterdam en het Hof Amsterdam geen misbruik van bevoegdheid aan.

Verzoek erkenner tot vernietiging van erkenning

In de derde zaak speelt het spiegelbeeld van de vorige twee zaken: de erkenner wil de erkenning vernietigen, omdat hij niet de biologische vader is en hij hieromtrent gedwaald heeft. De erkenner en de moeder hebben een affectieve relatie met elkaar gehad in de periode van september 2000 tot en met de zomer van 2012. Uit deze relatie zijn twee dochters geboren. In de periode tussen de zomer van 2012 en december 2012 heeft de moeder een kortstondige relatie gehad met een andere man. Sinds december 2012 zijn de man en de moeder weer bij elkaar. In 2013 bevalt moeder van een derde dochter die door erkenner tijdens de zwangerschap wordt erkend. Uit DNA-onderzoek dat nadien is verricht, blijkt dat de erkenner niet haar biologische vader is. Binnen een jaar na deze ontdekking dient de man een verzoek in tot vernietiging van de erkenning, omdat hij gedwaald heeft. De man vindt de vernietiging in het belang van het kind, omdat op deze wijze hopelijk contact tot stand kan worden gebracht met de verwekker. De moeder onderschrijft dit. Ook vindt hij dat de juridische werkelijkheid in overeenstemming moet worden gebracht met de biologische werkelijkheid.

Hij betwist dat het meisje door vernietiging van de erkenning een uitzonderingspositie in het gezin zou krijgen. De Rechtbank Oost-Brabant wijst het verzoek af, omdat het een bewuste keuze van de man zou zijn geweest om te erkennen en omdat vernietiging van de erkenning thans niet in het belang van het kind zou zijn. De bijzondere curator heeft ook aangegeven dat vernietiging niet in het belang van het kind is mede omdat het kind hierdoor een uitzonderingssituatie in het gezin zal krijgen. Het Hof 's-Hertogenbosch vernietigt de erkenning van de minderjarige omdat er sprake is van dwaling en de man op goede gronden op vorenbedoelde rechtshandeling is teruggekomen. Het belang van de minderjarige behoeft, aldus het gerechtshof, in dit geval niet bij de beoordeling van het verzoek van de man te worden betrokken.

Wat is in het belang van het kind?

De discussie of de bloedband een doorslaggevende rol of juist de feitelijke opvoedingssituatie bij de weging van de belangen van kinderen een rol moet spelen, is van belang en wordt breder gevoerd. Te denken valt aan de kindbeschermingsmaatregelen en in het bijzonder aan vraagstukken rond de uithuisplaatsing en terugplaatsing van kinderen bij hun ouders. In die situaties kan na verloop van tijd de feitelijke opvoedingssituatie leidend worden. Maar ook rond afstamming speelt deze discussie. Met de regeling lesbisch ouderschap is een stap gezet in de richting van feitelijk opvoederschap als grond voor ouderschap, ook al is er geen afstamming. Voor deze regeling is gekozen omdat de wetgever het in deze situatie in het belang van het kind acht als de juridische situatie overeenstemt met de feitelijke situatie. In deze drie zaken is het bijzonder dat de mening van de bijzondere curatoren haaks staat op de drie beschreven uitspraken. Maar de gerechten verschillen ook van mening in eerste aanleg en hoger beroep. Blijkbaar verschilt de beoordeling wat in het belang van het kind is van zaak tot zaak en is er geen eenduidige lijn wat in het belang van het kind is. De bijzondere curatoren pleiten in de eerste twee zaken voor, kort gezegd, de bloedband. De erkenningen zouden vernietigd moeten worden en aan de verwekker zou alsnog vervangende toestemming tot erkenning moeten worden gegeven. In de derde zaak pleit de bijzondere curator juist voor bestendiging van de feitelijke situatie. De gerechten zijn terughoudend met de vernietiging en kiezen voor het handhaven de feitelijke situatie, omdat vernietiging niet in het belang van het kind zou zijn. Voor juristen zijn dergelijke beoordelingen altijd moeilijk te maken en het belang van het kind lijkt in deze zaken de bekende 'toverformule'. De vraag kan worden opgeworpen of in deze zaken terecht het belang van het kind in de beoordeling is meegewogen. In de eerste twee zaken is de juridische vraag aan de orde of moeder misbruik van haar bevoegdheid heeft gemaakt door toestemming tot erkenning aan een ander te verlenen. Heeft de moeder toestemming aan haar (nieuwe) partner gegeven slechts met het oogmerk de belangen van de verwekker te schaden? Strikt genomen, speelt bij de beoordeling

van deze vraag het belang van het kind een ondergeschikte rol, omdat het draait om de vraag of moeder al dan niet misbruik van haar bevoegdheid heeft gemaakt. Toch denk ik dat terecht het belang van het kind in deze zaken is meegewogen, omdat voor een goede beoordeling of er sprake is van misbruik de hele situatie in ogenschouw moet worden genomen. Dat is anders in de derde zaak. Bij het verzoek van de erkenner tot vernietiging van de erkenning speelt het belang van het kind geen rol zoals het Hof 's-Hertogenbosch terecht opmerkt. Dit vind ik jammer. Hoewel het uitgangspunt is en moet zijn dat de erkenning wordt vernietigd als de verwekker niet de biologische vader is en hij hieromtrent gedwaald heeft, zouden de concrete omstandigheden van het geval mijns inziens ertoe moeten kunnen leiden dat de erkenning alsnog niet vernietigd wordt, omdat dit in strijd is met het belang van het kind. Een piepklein muizengaatje bijvoorbeeld in het geval waarin het kind door de vernietiging in een heel ingewikkelde situatie binnen het gezin terechtkomt. Dat doet meer recht aan de concrete omstandigheden van het geval.

RECHTSPRAAK

Ondertoezichtstelling. Minderjarige verzoekt om opheffing ondertoezichtstelling (ots) voor haarzelf en voor haar broertjes, toekenning in het kader van de echtscheiding van de ouders van eenhoofdig gezag aan de moeder en stopzetting van de omgang met de vader. De rechtbank ontvangt de minderjarige in haar verzoeken, met dien verstande dat zij niet-ontvankelijk is in het opheffingsverzoek ten aanzien van haar broertjes. De verzoeken inzake het gezag en de omgang worden opgevat als verzoeken op grond van artikel 1:251a lid 4 resp. 1:253a lid 4 jo. 377g BW (informele rechtsingang voor minderjarige van 12 jaar of ouder). Deze verzoeken worden verwezen naar een latere zitting waar de nevenvoorzieningen inzake de scheiding worden behandeld. Het verzoek tot opheffing van de ots van de minderjarige zelf wordt toegewezen.

De minderjarige verzoekt dat haar moeder voortaan belast wordt met het eenhoofdig gezag en dat de contactregeling tussen haar en haar vader wordt stopgezet. Voorts verzoekt zij opheffing van de ondertoezichtstelling van haar en haar twee broertjes. De kinderrechter overweegt dat, nu moeder in haar verzoekschrift tot echtscheiding zelf reeds heeft verzocht om te worden belast met het eenhoofdig gezag over de kinderen, en deze beslissing is aangehouden tot de zitting van 2 september 2015, hij dit verzoek van de minderjarige zal aanhouden tot voornoemde zitting. Ook het verzoek van de minderjarige tot stopzetting van de contactregeling wordt tot voornoemde zitting aangehouden, nu de kinderrechter zich onvoldoende geïnformeerd acht om hierover een beslissing te kunnen nemen.

De kinderrechter kan op grond van artikel 1:261 BW de ondertoezichtstelling opheffen indien de grond, bedoeld in artikel 1:255 lid 1 BW niet langer is vervuld. Volgens lid 2 van het aangehaalde wetsartikel kan hij dit doen op verzoek van de gecertificeerde instelling (gi) die het toezicht heeft. Indien de gi niet tot een verzoek overgaat, zijn de Raad, een met het gezag belaste ouder of de minderjarige van 12 jaar of ouder bevoegd tot het doen van het verzoek.

Tijdens de zitting is niet aannemelijk geworden dat de gi een verzoek tot opheffing van de ondertoezichtstelling zal indienen. De ouders zullen dat, ieder om haar en hem moverende redenen, evenmin doen. Daarom is de minderjarige in dit onderdeel van haar verzoek ontvankelijk en behoort daar nu al op te worden beslist, met de kanttekening dat de minderjarige alleen de opheffing van de ondertoezichtstelling voor haarzelf kan verzoeken. Haar broertjes hebben de leeftijd van 12 jaar nog niet bereikt.

De kinderrechter overweegt dat het wat betreft de ondertoezichtstelling van de minderjarige een beetje 'een dubbeltje op z'n kant' is. Formeel voldoet haar situatie nu mogelijk nog wel aan het criterium voor gedwongen hulpverlening. Haar ouders vormen na het verbreken van en reeds gedurende de samenwoning geen team meer als het om het behartigen van de belangen van de kinderen gaat. De kinderen lijken allemaal loyaliteitsproblemen te hebben. De minderjarige ziet dat vanuit haar belevingswereld kennelijk niet zo. Zij heeft geen probleem met de situatie of zij heeft dit voor haarzelf opgelost door onvoorwaardelijk voor moeder en het wonen bij moeder te kiezen en zich af te zetten tegen vader. Hulpverlening in gedwongen kader blijft nodig. Echter, nu de minderjarige zich zo afzet tegen gedwongen hulpverlening, zij de gezinsvoogden zo de maat neemt en zich zo nadrukkelijk met hun werk bemoeit en zo onwrikbaar is in haar standpunt, werkt haar ondertoezichtstelling op dit moment contraproductief. Er gaat te veel negatieve energie zitten in de strijd van de minderjarige met de gi en het is niet te verwachten dat dit op gaat houden. De kinderrechter is dan ook van oordeel dat het verstandiger is om de ondertoezichtstelling voor de minderjarige te beëindigen.

Instantie: Rechtbank Overijssel

Datum uitspraak: 09-03-2015

ECLI: ECLI:NL:RBOVE:2015:2478

Zaaknummer: C/o8/167152 / JE RK 15-106 en C/o8/154352 / ES RK 14-820